

SUMMARY

The Program of the Establishing of the First Croatian Museum of Banking

By Ante Milinović

The article presents plans to establish the museum institution which would safe keep, research and present banking and monetary activities as the basis of all economic and cultural progress.

The first steps were taken in 1984, when Privredna banka of Zagreb called in the Institute for Restoration and started the integral restoration of its palace in Oktogon, the authentic ambiance of Prva hrvatska štedionica, and the bank's collections were protected and evaluated. The first museum concept was completed in 1988. It offers a dynamic concept of a museum interpolated into the normal activities of the bank and in direct communication with the public. The second concept was completed and verified in 1991, continuing along the similar lines of an open and dynamic museum. The author offers a detailed review of the concept of gallery activities, collections, and spatial elements in the museological concept, as well as of the concept of museum contents and activities. He expresses hope that the realization of the idea of the Museum of Banking will soon be realized and one more significant cultural institution added to Zagreb.

HRVATSKI ŠPORTSKI MUZEJ

Tendencije suvremene športske muzeologije

Zdenko Jajčević
Hrvatski športski muzej
Zagreb

Športski muzeji u svijetu

U nekim velikim muzejima općeg smjera kao British Museumu u Londonu, Louvreu u Parizu, Berlinskome muzeju i Metropolitan Museumu u New Yorku postoje bogate zbirke iz domene tjelesnog vježbanja i športa. Nacionalni športski muzeji postoje u gotovo svim europskim državama:

Schweizerisches Turn und Sportmuseum u Baselu, Muzeum Telesne vychovy a sportu u Pragu, Muzeum kulturny fyzycznej i turystyki u Varšavi, Muzej fizičke kulture i športa u Moskvi i dr. Brojni su i muzeji posvećeni znamenitim športskim djelatnicima: Jahnov muzej u Freyburgu, Guts-Muthsov muzej u Schnepfenthalu i dr. Diljem svijeta djeluju muzejske ustanove koje prate razvoj određene športske grane: Muzej zimskih športova u Mürrzuschlagu (Austrija), Skijaški muzej u Holmenkollenu (Norveška), Alpinistički muzej u Münchenu (Njemačka), Muzej nogometa u Montevideu (Urugvaj), Muzej konjičkog športa u Verdenu (Njemačka), Muzej biciklizma u Aarhusu (Danska), Muzej hrvanja u Madridu, Muzej kriketa u Londonu i dr. U SAD-u postoje brojni muzeji tzv. Hall of Fame (Dvorane slave) posvećeni velikim športasima iz određene športske grane: Hall of Fame of Boxing u New Yorku, Naismith Memorial Basketball Hall of Fame u Springfieldu, Hall of Fame of Swimming u Fort Lauderdaleu i dr. I trofeji naših športasa izloženi su u tim američkim športskim muzejima. Medalje hrvatskih vaterpolista Zdravka Ježića i Zdravka Kovačića nalaze se u Dvorani slave u Fort Lauderdaleu. U brojnim našim i stranim športskim društvima i klubovima postoje tzv. trofejne dvorane u koje se odlažu predmeti koji svjedoče o uspjehu te organizacije. Muzeji tjelesnog vježbanja i športa nalaze se i uz brojne športske fakultete u svijetu. Godine 1993. u Lausanni je otvoren najveći i danas najpoznatiji športski muzej na svijetu - Musée olympique Lausanne. S ovom ustanovom športska muzeologija je dobila originalan uzor. Klasični muzejski postav u drugom je planu. Suvremeni športski muzej postao je multimedijski centar u kojem posjetilac ima mogućnost izbora sadržaja. Značajno mjesto u Olimpijskome muzeju u Lausanni pripada biblioteci. Restoran i dućan sastavni su dio toga predivnog zdanja. Park koji okružuje Olimpijski muzej ispunjen je skulpturama, a sam za sebe svojevrsna je hortikulturalna atrakcija. Autori projekta muzeja u Lausanni na originalan su način spojili sport, umjetnost i prirodni okoliš.

Športski muzeji i zbirke u Hrvatskoj

“Otac” hrvatskog športa Franjo Bučar potkraj života je nekoliko puta spomenuo potrebu osnivanja Hrvatskoga športskog muzeja. Osnivanje športskog muzeja u nas potaknuli su šezdesetih godina članovi Komisije za povijest športa, koja je djelovala pri Savezu za fizičku kulturu Hrvatske. Ponajviše zahvaljujući športskim djelatnicima Živku Radanu, Milivoju Radoviću i Ivanu Kalebu izložbeni postav Muzeja fizičke kulture Hrvatske otvoren je za javnost 1977. u zgradi Fakulteta za fizičku kulturu. Od 1988. Muzej djeluje u Ilici 7/1. U Muzeju su profesionalno zaposleni Zdenko Jajčević (od 1984.) i Đurđa Bojanić (od 1995.). Honorarni stručni suradnik u Muzeju od 1990. godine je Nikola Kizem.

Dio izložbe "Razvoj hrvatskog športa" u Muzeju Mimara 1994. godine

U travnju 1995. u Varaždinu je osnovan Muzej športa i olimpizma. U svom fundusu Muzej ima oko tisuću predmeta vezanih uz povijest športa Varaždina, a isto toliko predmeta sadržano je u donaciji poznatoga športskog djelatnika Artura Takača. Planirano je da se zgrada bivše sinagoge u Cesarčevoj ulici preuredi za potrebe Muzeja. Otvaranje Muzeja predviđeno je za 29. lipanj 1996.

Muzejske zbirke posvećene tjelesnom vježbanju i športu postoje i u pojedinim državnim, gradskim i zavičajnim muzejima, športskim objektima i u stanovima športaša i športskih djelatnika. Zbirka predmeta Hrvatskog sokola nalazi se u Hrvatskome povijesnome muzeju. Muzeju grada Zagreba i muzejskoj zbirci staroga grada Ozlja. U povodu Europskog prvenstva u streljaštvu 1984. godine na osječkom strelištu Pampas ureden je muzejski postav posvećen povijesti osječkog streljaštva. Na stadionima splitskoga *Hajduka*, zagrebačke *Croatije* i u dvoranama *Cibone* (Zagreb) i *Croatia osiguranja* (Split) uredeni su postavi koji svjedoče o uspjesima tih športskih kolektiva. U stanovima poznatih športskih djelatnika iz Zagreba postoje zbirke koje sadržavaju raznovrsne predmete. U jednim prevladava bibliotečna građa, a u drugima se nalaze arhivi, fotografije, tiskovine, trofejni predmeti i dr. To su zbirke u stanovima Hrvoja Macanovića, Milivoja Radovića, Emila Zemljaka, Davorina Marčelje, Borisa Bakrača i mnogih drugih.

Fundus Hrvatskoga športskog muzeja

Svaki novopridošli predmet deponira se u jednom od šest odjela muzeja. Odjeli (zbirke) su biblioteka i hemeroteca, odjel malih predmeta, fototeka, arhiv, zbirka plakata, diploma i tiskovina i zbirka velikih predmeta - opreme i rekvizita.

- **Biblioteka** ima oko 15.000 knjiga i već danas je brojem i kvalitetom primjeraka najprimjerenija športska knjižnica u Hrvatskoj. Godine 1987. Muzej je zajedno s Gradskom knjižnicom izdao hrvatsku športsku bibliografiju monografskih i periodičnih izdanja. Tom prilikom pregledani su fundusi Sveučilišne i Gradske knjižnice i knjižnice Fakulteta za fizičku kulturu.

Uvid u taj fundus ponukao me je na skupljanje knjiga za muzejsku biblioteku. Naime, sve ranije navedene ustanove ne uspijevaju dovoljno brinuti o nabavi, smještaju i obradi športske knjige. Osnove muzejske biblioteke čine knjige otkupljene od obitelji Macanović (oko 5000 primjeraka). Knjige su svrstane po strukama. Najvrjednija izdanja su izdvojena u zbirku rariteta. Biblioteka tj. čitaonica će u budućoj zgradi Muzeja imati središnje mjesto.

- **Odjel malih predmeta** u koji se deponiraju medalje, plakete i značke sadržava oko 4000 jedinica. Dio predmeta je poklonjen, dio je otkupljen, a postoji i posuđena građa. Muzej je evidentirao stotinjak potencijalnih vlasnika zbirki u Hrvatskoj a otkupljuje se po načelu prioriteta. Prednost imaju predmeti koji će biti u stalnom postavu Muzeja.

- **Fototeka** sadržava fotografske predloške i negative. Budući da je riječ o izuzetno važnoj građi za povijest naše tjelovježbe i športa, skupljanju, obradi i odlaganju fotografija poklanja se izuzetna pozornost. Fotografije se odlažu u kataloške pretince koji se odnose na ličnosti, organizacije, športske objekte, športske grane i zasebne športske djelatnosti (olimpizam, tjelesni odgoj, medicina i dr.). Fotografije koje vlasnici ne žele pokloniti ili su preskupe za otkup, presnimavaju se.

- **Arhiv** ima presudno značenje za bilo kakva povijesna istraživanja. Budući da Hrvatska nema športski arhiv, odlučio sam se i za skupljanje arhivske građe. Poznavajući organizaciju hrvatskog športa, mislim da se arhiv ne može dodijeliti ni jednoj drugoj postojećoj športskoj organizaciji. Kako se arhivska građa i danas baca, jedna od važnih zadaća Muzeja bit će povezivanje sa športskim organizacijama i razvijanje svijesti kod njihovih djelatnika o potrebi čuvanja arhivske građe i njezina odlaganja u arhivu Muzeja.

- **Zbirka plakata, diploma i tiskovina** također predstavlja vrijednu građu, izuzetno zahvalnu za stalni muzejski postav i povremene izložbe. U športu te građe ima u izobilju, ali ju je teško organizirano dobiti. Činjenica je da se ona najbrže izgubi, tako da klubovi i savezi često nemaju plakat tiskan za utakmice odigrane prije nekoliko mjeseci. Ako ne pratimo aktualna zbivanja i ne tražimo tu građu neposredno nakon njezina tiskanja, do nje se može doći jedino preko skupljača takvih materijala.

- Zbirka velikih predmeta - opreme i rekvizita.

Kako će ti predmeti zauzimati važno mjesto u budućem stalnom postavu, bez njih se jednostavno ne može. Ove predmete skupljam prema koncepciji stalnog postava, a u njihovu traženju potrebno je obići i pretražiti tavane, podrum i ostave športskih organizacija. Tu spadaju gimnastičke sprave, veslački čamci, atletske sprave, mačevalačko oružje, oprema i rekviziti za športske igre i dr.

Stalni postav i perspektive Hrvatskoga športskog muzeja

Dio predmeta potreban i za buduću postav došli su u Muzej ili će doći putem donacija, otkupa ili zahvaljujući maru vrijednih skupljača, suradnika Muzeja. Međutim, za većim brojem predmeta potrebnih za stalni postav morat ćemo tragati. Povijesna događanja uvjetuju stalni postav svakog Muzeja, pa tako i našeg. Bilo bi naprosto neoprostivo da određenu struku predstavimo predmetima športaša i djelatnika sporednog značaja. Oni mogu poslužiti samo za predstavljanje struke, a ne kao odabirčnosti važne za njezinu afirmaciju. Selekcija je neminovna jer će upravo ona donijeti privlačnost i vrijednost postava. Osnovni sinopsis stalnog postava Hrvatskoga športskog muzeja je izrađen i njime se rukovodimo u skupljanju nove građe. Osim predmeta koji će predstavljati ličnosti potrebno je pronaći niz predmeta, rekvizita ili dijelova opreme koji ilustriraju struku.

Stalni postav će imati pedesetak tematskih cjelina. Uz četrdeset športskih grana tu je desetak djelatnosti vezanih uz tjelovježbu i šport. To su Hrvatski sokol, olimpiizam, tjelesni odgoj, športsko novinarstvo i dr.

U predvorju Muzeja postavila bi se poprsja hrvatskih olimpijaca - pobjednika na olimpijskim igrama. Imena osvajača medalja, članova Međunarodnoga olimpijskog odbora i predsjednika Hrvatskoga olimpijskog odbora uklesala bi se na mramornim pločama. Raznovrsni predmeti, fotografije, dokumenti i rekviziti dočarali bi atmosferu proteklih vremena. Između vitrina postavili bi se veliki predmeti (gimnastičke sprave, bicikli, čamci) koji su posjetiteljima na dohvata ruke. Velikani hrvatskog športa (npr. Franjo Bučar) i čuveni športaši (npr. Dragutin Šurbek) bili bi predstavljeni i predmetima svakodnevne upotrebe. U okviru stalnog postava izložile bi se i zbirke falerista i likovna umjetnička djela sa športskom tematikom. Audiovizualna sredstva upotpunjavala bi spoznaje o stalnom postavu. Video programi, diaprojekcije, snimke glasa poznate osobe uključili bi se prema želji posjetitelja ili voditelja grupa.

Optimalna veličina stalnog izložbenog postava bila bi 700 m². Središnje mjesto Muzeja trebala bi biti svečana dvorana u kojoj se prema potrebi održavaju predavanja, projekcije, stručni skupovi, dodjele priznanja i sl. Za takvim mjestom Zagreb upravo žudi jer se takve manifestacije danas održavaju u unajmljenim prostorima hotela i drugih muzeja. Svečana dvorana također ima svoj izložbeni postav. Ona je zapravo "Dvorana slave" hrvatskog športa i u njoj svoje mjesto nalaze najbolji od najboljih športaša. Obilazak Muzeja samostalnih posjetitelja ili organiziranih grupa završava se projekcijom u svečanoj dvorani. Atraktivne projekcije u filmskoj ili video tehnici s najrazličitijim sadržajima iz domaćeg ili svjetskog športa danas nije teško ostvariti. Uz obilje literature, ilustracija i dijazozitiva već danas možemo organizirati vrhunske projekcije.

Iz bogata fundusa građe kojim već sada raspolaže, Muzej bi trebao razviti raznoliku publicističku djelatnost. Permanentna izdavačka produkcija treba pratiti svaku izložbenu manifestaciju, a uza stalni postav treba izdati katalog koji će biti sažeta povijest hrvatskog športa. Priprema za tiskanje kalendara, razglednica, plakata, brošura i drugih izdanja, radila bi se na mjestu koje je za to najprimjerenije - u Muzeju. U skladu sa športskim godišnjacima Muzej bi

športskim organizacijama predlagao organiziranje proslava, izložaba i izdavanja publikacija.

Primljeno: 17. 5. 1995.

SUMMARY**Croatian Sport Museum**

by Zdenko Jajčević

There are some 300 sports museums worldwide at present, and they are devoted to acquisition, study and presentation of the material related to exercise and sport.

The workers in the field of sports have devoted lots of effort to establish the Museum of Sports since the sixties, but the production of the concept of the permanent display of the future museum was achieved only in the nineties. After a brief review of sports museums worldwide and in Croatia, the author presents the basic synopsis of the permanent display of the Croatian Sport Museum, which provides for some fifty thematic entities based in the rich material it was already given at its disposal.